

**LIETUVOS BANKO
PRIEŽIŪROS TARNYBOS
FINANSINIŲ PASLAUGŲ IR RINKŲ PRIEŽIŪROS DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL V. IR A. M. IR LUMINOR BANK AB GINČO NAGRINĖJIMO**

2017 m. spalio 4 d. Nr. 242-425
Vilnius

Lietuvos bankas gavo V. M. ir A. M. (A. M.) (toliau – pareiškėjai) kreipimąsi, kuriuo pareiškėjai prašo išnagrinėti ginčą, kilusį tarp jų ir *Luminor Bank AB* (buvęs AB DNB bankas) (toliau – bankas) dėl banko veiksmų, kuriais galėjo būti pažeistos pareiškėjų teisės.

N u s t a t y t a:

2004 m. sausio 19 d. pareiškėjai ir bankas sudarė kreditavimo sutartį Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Sutartis). Sutartyje numatyta kredito suma – 35 981,23 Eur, palūkanos rūšis – kintamosios palūkanos, metinė palūkanų norma – 12 mėn. Eur LIBOR + 1 proc. marža. Sutartyje šalys taip pat susitarė, kad kredito gavėjas turi teisę grąžinti kreditą ar jo dalį anksčiau Sutartyje nustatyto termino, jei raštu įspėja banką ir sumoka mokestį už išankstinį kredito grąžinimą, kuris lygus Sutartyje nustatyto dydžio palūkanoms už vieną mėnesį, skaičiuojant nuo prieš terminą grąžinamos sumos.

2005 m. rugpjūčio 5 d. šalių susitarimu Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Susitarimas 1) kredito suma padidinta 14 481,29 Eur, numatant, kad papildomai kredito daliai taikomos kintamosios palūkanos (metinė norma – 6 mėn. Eur LIBOR + 1, 15 proc. marža). Susitarime 1 taip pat nustatyta, kad pareiškėjams netaikomas mokestis už anksčiau laiko grąžinamą kreditą ar jo dalį, ne mažesnę kaip 4 000 Lt, jei kreditas grąžinamas iš nuosavų lėšų.

2006 m. lapkričio 29 d. šalių susitarimu Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Susitarimas 2) pakeista (sumažinta) Susitarimu 1 papildomai suteiktai kredito daliai taikoma kintama palūkanų norma.

2007 m. kovo 23 d. šalių susitarimu Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Susitarimas 3) kredito suma padidinta 39 677,94 Eur, papildomai suteiktai kredito daliai pritaikytos tam tikrą laikotarpį fiksuotos palūkanos (4,81 proc. metinė palūkanų norma iki 2016 m. lapkričio 31 d., o suėjus šiam terminui – metinė palūkanų norma, lygi 6 mėn. Eur LIBOR + 0,7 proc. marža).

2011 m. balandžio 1 d. šalių susitarimu Nr. (*duomenys neskelbtini*) (toliau – Susitarimas 4), atsižvelgiant į pablogėjusią pareiškėjų finansinę padėtį, pareiškėjų prašymu prailgintas galutinis kredito grąžinimo terminas, pakeistas kredito grąžinimo metodas iš linijinio į anuitetą, pakeista banko marža, kuri bus taikoma pasibaigus fiksuotų palūkanų taikymo laikotarpiui, ir susitarta, kad netenka galios Sutarties specialiosios dalies 14.6 papunktis, kuriame buvo nurodyta, kad kreditas gali būti grąžinamas anksčiau termino, netaikant išankstinio kredito grąžinimo mokesčio.

Pareiškėjai kreipusis į banką dėl palūkanų pakeitimo iš tam tikrą laikotarpį fiksuotų į kintamas, bankas nurodė, kad sutiks su palūkanų keitimu, jei pareiškėjai sumokės 3 846,34 Eur mokestį, bet pareiškėjams tokios Sutarties pakeitimo sąlygos nebuvo priimtinos. Atsižvelgdamas į ilgalaikį pareiškėjos darbą banke, bankas 2010 m. gegužės 17 d. priėmė sprendimą pritaikyti 50 proc. nuolaidą palūkanų keitimo kompensacijai, tačiau pareiškėjai šio pasiūlymo atsisakė.

Pareiškėjai nesutinka su banko reikalavimu sumokėti mokesį už palūkanų rūšies pakeitimą. Kreipimesi į Lietuvos banką nurodoma, kad apie palūkanų rūšies pakeitimą su banku pareiškėjai nuolat kalbėjosi nuo 2009 metų, net ir po Susitarimo 4 pasirašymo. Pareiškėjų teigimu, bankas nesutiko pakeisti palūkanų rūšies, netaikant jokio mokesčio, ir dėl šios priežasties pareiškėjai 2011 m. buvo priversti pasirašyti Susitarimą 4, kuriuo, be kita ko, buvo pakeistas mokėjimo būdas iš linijinio į anuitetinį. Pareiškėjai taip pat teigia, kad visuomet siekė geranoriškai susitarti su banku ir rasti kompromisą, kad būtų kompensuota bent dalis pareiškėjų patirtų nuostolių. Pareiškėjų vertinimu, jei palūkanų rūšis būtų pakeista dar 2009–2010 metais (kada pirmą kartą buvo kreiptasi į banką), netaikant jokio mokesčio, apie 6,5 metų pareiškėjai būtų mokėję bent 2 proc. mažesnes palūkanas ir nebūtų turėję keisti mokėjimo būdo iš linijinio į anuitetinį, todėl šiuo metu paskolos likutis būtų bent 7 000 Eur mažesnis, palūkanų būtų sumokėta 5 000 Eur mažiau. Kreipimesi pareiškėjai prašo rekomenduoti bankui kompensuoti pareiškėjų nuostolius, juos pasidalinant, ir sumažinti turimą paskolos likutį 4 000 Eur.

Bankas nesutinka su pareiškėjų reikalavimu. Atsiliepime bankas nurodo, kad palūkanos yra viena iš esminių Sutarties sąlygų. Kadangi Sutartyje nebuvo numatytos palūkanų keitimo tvarkos ir sąlygų, palūkanų keitimas iš fiksuotųjų į kintamąsias yra galimas tik šalių susitarimu: pareiškėjams paprašius pakeisti palūkanų rūšį, bankas nurodė sąlygas, kuriomis sutiktų pakeisti Sutartį, t. y. sumokant kompensaciją už banko dėl tokio pakeitimo patiriamus nuostolius. Bankas pažymi, kad palūkanų rūšis nebuvo pakeista, nes pareiškėjams netiko tokios siūlomos pakeitimo sąlygos. Atsiliepime taip pat atkreipiamas dėmesys į tai, kad, suteikdamas pareiškėjams kreditą tam tikram laikotarpiui su fiksuotomis palūkanomis, bankas prisiėmė kurso svyravimo riziką, kurią apdraudė sudarydamas atitinkamus rizikos draudimo sandorius kapitalo rinkose. Jeigu kredito sutartis nutraukiama arba kreditas gražinamas anksčiau termino, arba palūkanos pakeičiamos iš fiksuotųjų į kintamąsias anksčiau nustatyto termino, bankas yra priverstas nutraukti palūkanų normų apsikeitimo sandorį ir sumokėti pradinės kainos ir tuo metu galiojančios rinkos kainos skirtumą. Bankas nurodo, kad taip pat yra linkęs į geranorišką bendradarbiavimą ir, atsižvelgdamas į ilgametį pareiškėjos darbą banke, siūlė pritaikyti 50 proc. nuolaidą palūkanų keitimo kompensacijai, tačiau pareiškėjai šio pasiūlymo atsisakė. Bankas taip pat pabrėžia, kad aplinkybė, jog Susitarime 3 bankas sutiko netaikyti kredito išankstinio gražinimo mokesčio, nereiškia, kad bankas tuo pačiu sutiko netaikyti jokių kitų papildomų sąlygų keičiant palūkanas. Remdamasis atsiliepime išdėstytais argumentais, bankas prašo atmesti pareiškėjų reikalavimą.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 (2016 m. sausio 28 d. redakcija), 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Įvertinus šalių pateiktus dokumentus ir paaiškinimus, darytina išvada, kad ginčas tarp šalių kilo dėl banko pateiktų Sutarties, o tiksliau – palūkanų rūšies, pakeitimo sąlygų.

Atsižvelgiant į nagrinėjamo ginčo pobūdį ir pareiškėjų banko atžvilgiu keliamą reikalavimą, pažymėtina, kad, pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.156 straipsnio 1 dalį, šalys, vadovaudamosi sutarties laisvės principu, gali laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises ir pareigas, jei tai neprieštarauja įstatymams. Sutarties laisvės principas reiškia civilinių teisinių santykių subjektų teisę laisvai spręsti, sudaryti konkrečią sutartį ar jos nesudaryti, pasirinkti, su kuo sudaryti sutartį, be to, savarankiškai spręsti dėl sutarties turinio (sutarties sąlygų ir jų pakeitimo) bei formos, išskyrus atvejus, kai tam tikras sutarties sąlygas (jų turinį) nustato imperatyviosios teisės normos arba tam tikrų sąlygų reikalauja viešoji tvarka, sąžiningumo, protingumo, teisingumo principai, gera moralė. Vadovaujantis sutarties laisvės principu bei Civilinio kodekso 6.223 straipsnio 1 dalimi, numatančia, kad sutartis gali būti pakeista šalių susitarimu, darytina išvada, kad tie sutartinių

santykių aspektai, kurie nėra reglamentuoti imperatyviųjų teisės normų, gali būti aptarti tik laisvu šalių susitarimu, įtraukiant arba pakeičiant atitinkamas sąlygas tarp šalių sudaromoje sutartyje. Kai šalys savo susitarimu (gera valia) nesusitaria dėl sudarytos sutarties pakeitimo, suinteresuota sutarties pakeitimu šalis turi teisę, jos manymu, ginčijamos sutarties sąlygų pažeidžiamas savo teises ginti teisme pateikdama ieškinį ir prašyti teismo pakeisti atitinkamas sutarties sąlygas, kad būtų atkurta šalių sutartinė prievolių pusiausvyra (Civilinio kodekso 6.204 straipsnio 3 dalis, 6.223 straipsnio 2 dalies 2 punktas). Papildomai pažymėtina tai, kad, pagal specialiosios normos – ginčo šalių sudarytos Sutarties bendrosios dalies 59 punktą, Sutartis taip pat keičiama šalių susitarimu, išskyrus Sutartyje numatytus atvejus, kai Sutarties sąlygas nustato ar keičia bankas vienašališkai.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Sutartis, taip pat ir jos sąlygos, numatančios palūkanų rūšį, dydį, jų nustatymo ar keitimo tvarką, išskyrus pačioje Sutartyje numatytas išimtis, nesant kitokių reikalavimų įtvirtinančio imperatyvaus reglamentavimo, gali būti pakeista tik abiem šalims dėl to susitarus raštu – taigi, ne tik pareiškėjams pageidaujant, bet ir bankui sutikus, kad tarp šalių sudaryta Sutartis būtų pakeista pareiškėjų pasiūlytomis (pageidaujamomis) sąlygomis. Priešingu atveju Sutartis, vadovaujantis sutarties privalomumo ir vykdytinumo principais (Civilinio kodekso 6.189 straipsnis), turi būti šalių vykdoma joje numatytomis sąlygomis. Vadinasi, pareiškėjams išreiškus valią pakeisti Sutartį, bankas turėjo teisę nurodyti sąlygas, kurioms esant sutiktų ją pakeisti pareiškėjų pageidaujamu būdu. Atsižvelgiant į tai, banko reikalavimas sumokėti kompensaciją už pareiškėjų inicijuotą palūkanų rūšies pakeitimą negali būti vertinamas kaip neteisėtas, todėl lėmęs pareiškėjų nuostolių atsiradimą.

Pareiškėja kreipimesi, be kita ko, pažymi, kad nuo 2003 m. yra banko darbuotoja ir dėl šios priežasties, pareiškėjos teigimu, nuolat jaučia spaudimą dėl savo pateikiamų prašymų, susijusių su Sutarties vykdymu ir pakeitimu, iš jos nepagrįstai buvo reikalaujama gauti vadovo pritarimą. Vis dėlto vien tos aplinkybės, kad Sutarties šalis sieja ir darbo santykiai, egzistavimas savaime nereiškia ir negali reikšti fakto, kad nagrinėjamo ginčo atveju bankas piktnaudžiavo savo, kaip ekonomiškai stipresnės Sutarties šalies, padėtimi ir dėl to neteisėtai reikalavo sumokėti kompensaciją už palūkanų rūšies keitimą (tai, kaip buvo konstatuota pirmiau, nebuvo nustatyta). Priešingai, iš ginčo byloje esančios medžiagos matyti, kad bankas, atsižvelgdamas į pareiškėjų prašymus, ne kartą sutiko pakeisti Sutartį. Be to, pareiškėjams išreiškus valią pakeisti Sutartyje įtvirtintą palūkanų rūšį ir nurodžius, kad jiems yra nepriimtinas 3 846,34 Eur dydžio kompensacijos už tokį Sutarties pakeitimą mokėjimas, bankas, įvertindamas tai, kad pareiškėja yra ilgametė banko darbuotoja, pasiūlė pritaikyti 50 proc. nuolaidą palūkanų keitimo kompensacijai, tačiau pareiškėjai šio pasiūlymo atsisakė. Taigi įvertinus tai, kas buvo išdėstyta, nėra pagrindo banko veiksmų vertinti kaip neatitinkančių bankui, kaip ir kiekvienai sutarties šaliai, keliamos bendradarbiavimo ir kooperavimosi pareigos, ir (ar) įrodančių jo piktnaudžiavimą savo dominuojančia padėtimi.

Atsižvelgiant į šalių ginčo aplinkybes ir pirmiau nurodytas teisės aktų nuostatas bei šalių Sutarties sąlygas, konstatuotina, kad kreipimesi nurodytas pareiškėjų reikalavimas rekomenduoti bankui kompensuoti pareiškėjų nuostolius, juos pasidalijant, ir sumažinti turimą paskolos likutį 4 000 Eur yra nepagrįstas, todėl atmestinas.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjų V. ir A. M. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl ginčo sprendimo kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu.

Reguliuojamos rinkos priežiūros skyriaus
viršininkas, pavaduojantis Finansinių paslaugų
ir rinkų priežiūros departamento direktorių

Vaidas Cibas